

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет іноземної філології
Кафедра практики іноземних мов**

**ФОРМУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ З
ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконав: студент
09-451 групи спеціальності
014.02 Середня освіта
(Мова і література англійська)
Освітньо-професійної програми
Середня освіта (Мова і література
англійська)
Ахмедов Олександр Анатолійович
Керівник: к. пед. н., доцент
Колкунова Вікторія Володимирівна
Рецензент: к. філол. н., доцент
Лебедева Аеліта Володимирівна

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи дослідження	6
1.1. Комунікативна компетентність як мета навчання англійської мови учнів закладу загальної середньої освіти	6
1.2. Метод проєктів як засіб формування англійськомовної комунікативної компетентності учнів закладу загальної середньої освіти	8
РОЗДІЛ 2. Використання методу проєктів для формування англійськомовної комунікативної компетентності учнів закладу загальної середньої освіти	19
2.1. Метод проєктів як засіб формування граматичних навичок	19
2.2. Метод проєктів як засіб формування лексичних навичок	32
ВИСНОВКИ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	45

ВСТУП

Актуальність дослідження. Як свідчить аналіз педагогічної практики та методичної літератури, яка розглядає загальну проблему використання методу проєктів, до цього часу ще не висвітлений підхід до визначення поняття «метод проєктів», не освітлені в повному обсязі питання теорії й практики цілеспрямованого, спеціально організованого і керованого процесу використання методу проєктів для формування комунікативних умінь школярів і для виховування особистості засобами іноземної мови.

Англомовна комунікативна компетентність – це важливий компонент комунікативної культури, невід’ємна складова підготовки учнів. Сучасний контекст мовної освіти у закладах загальної середньої освіти пов’язаний з новим поглядом на проблеми міжнаціонального, міжнародного спілкування, важливим засобом якого є англійська мова. Особливий інтерес до проблеми розвитку комунікативних умінь спостерігається в галузі викладання іноземних мов, де головною метою є формування англомовної комунікативної компетентності учнів. У зв’язку з цим зусилля дослідників спрямовані на підвищення ефективності процесу формування англомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів англійської мови, а також організації успішних мовленнєвих взаємодій.

Аналіз останніх досліджень. Вітчизняними й зарубіжними дослідниками показані великі можливості та переваги методу проєктів у досягненні якісно нового рівня навчання та виховання учнів і студентів (Є. М. Бахтіярова, Т. Є. Бацаєва, В. К. Борисов, Т. В. Ворошилова, В. В. Гузеєв, Н. М. Коваль, А. В. Курова, О. М. Моїсеєва, В. А. Ницета, А. П. Олійник, Н. Ю. Пахомова, С. С. Петровський, Ю.А. Романенко, Т. Є. Сахарова, І. Ю. Соловійова, Т. Ю. Тамбовкіна та ін.), у тому числі при навчанні іноземної мови (Е.Г. Арванітопуло, Є. М. Борисова, М. Ю Бухаркіна, А. А. Василенко, Л. П. Голованчук, С.Є. Гридюшко, Н.М. Душкова, А.П. Кузнєцова, Д.С. Мацько, Л. І. Палаєва, Є. С. Полат, В.В. Сафонова, І. П. Федорова та ін

Актуальні питання підвищення ефективності освітнього процесу, орієнтованого на формування іншомовної комунікативної компетентності учнів, **розробляли** О. Бодальов, Ю. Ємельянов, Н. Кузьміна, С. Макаренко, Ю. Паскевська, Л. Петровська, Н. Чепелєва, В. Черевко та ін.

Сутність і структуру іншомовної комунікативної компетентності **вивчали** А. Андрієнко, Г. Архипова, Н. Гез, С. Козак, О. Павленко, Н. Пруднікова, Ю. Федоренко, Н. Чернова та ін.

Об'єкт дослідження – процес навчання англійської мови в закладах загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – метод проєктів як засіб формування англійськомовної комунікативної компетентності учнів закладу загальної середньої освіти.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й розробити методичні рекомендації щодо використання методу проєктів як засобу формування лексико-граматичних навичок учнів закладів загальної середньої освіти в процесі навчання англійської мови.

Завдання дослідження:

- дати визначення поняття «комунікативна компетентність»;
- розглянути метод проєктів як засіб формування англійськомовної комунікативної компетентності;
- розробити методичні рекомендації щодо використання проєктної діяльності як засобу формування граматичних навичок;
- розробити методичні рекомендації щодо використання проєктної діяльності як засобу формування лексичних навичок.

Методи дослідження: аналіз теоретичних і науково-методичних джерел і нормативних документів з теми дослідження для обґрунтування теоретичних засад і ключових положень роботи; аналіз, систематизація та узагальнення вітчизняного й зарубіжного досвіду використання методу проєктів для розвитку іншомовної комунікативної компетентності учнів класів базової школи;

Практична цінність дослідження полягає в можливості використання матеріалів дослідження для подальшого вивчення методу проєктів у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності учнів базової школи, а також в апробації запропонованих навчальних проєктів «A guide to your city» та «False friends ».

Структура: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Комуникативна компетентність як мета навчання англійської мови учнів закладу загальної середньої освіти

Безсумнівно, комунікація – це важлива частина людського життя, основа для налагодженого функціонування суспільства. У свою чергу поняття комуникативної компетентності виступає головним чинником ефективної комунікації. У сучасній літературі «компетентність» пояснюється як коло питань, в яких людина, установа чи організація має певний досвід, знання чи повноваження [30, с. 282].

За даними вчених, сформована іншомовна комуникативна компетентність засвідчує достатній рівень досвіду спілкування з іншими комунікантами, що забезпечує ефективне спілкування в полікультурному суспільстві [5, с. 13]. Іншомовна комуникативна компетентність передбачає вміння обирати доречні способи вербальної та невербальної поведінки, ґрунтуючись на знаннях про культуру та науку країни співрозмовника у межах полілогу культур [6, с. 16], здатність використовувати та розуміти відповідні мовленнєві висловлювання засобами іноземної мови.

Н. І. Гез описує іншомовну комуникативну компетентність як “здатність розпізнавати контекстуальну доречність мовних одиниць для реалізації когнітивної та комуникативної функцій” [7, с. 18].

Іншомовна комуникативна компетентність включає в себе:

- мовленнєву компетентність – розвиток основних навичок мовленнєвої діяльності: говоріння, аудіювання, читання та письмо;
- лінгвістичну – оволодіння комплексом мовних засобів: фонетичних, орфографічних, лексичних, граматичних;

- соціокультурну – комплекс знань про культурні особливості та правила комунікативної поведінки різних країн, практика міжкультурного спілкування;
- компенсаторну – розвиток здібності виходити із ситуації дефіциту мовних засобів та інформації (використання синонімів, перепитування, уточнення і т. д.);
- навчально-пізнавальну – розвиток здібностей до подальшого самостійного вивчення мов і культур [7, с. 20].

Аналіз наукової літератури показує, що формування концепції комунікативної компетентності почалося ще на початку минулого століття у працях російського філолога М. М. Бахтіна [2]

Поняття комунікативної компетентності багатоконпонентне, але в науковій літературі відсутній єдиний підхід до їх класифікації. Так, у монографії «Общевропейские компетенции владения иностранным языком: изучение, преподавание, оценка» (Страсбург, 2001) комунікативна компетентність представлена лінгвістичним, соціолінгвістичним та прагматичним компонентами.

І. А. Цатурова та Н. О. Каширіна виділяють уже шість компонентів комунікативної компетентності [35, с. 249]:

- лінгвістичний;
- соціолінгвістичний;
- соціокультурний;
- стратегічний;
- дискурсивний;
- соціальний.

Професор І. Л. Бім в контексті вивчення іноземної мови виділяє п'ять складників комунікативної компетентності:

- мовленнєва компетентність;
- лінгвістична;

- соціокультурна;
- компенсаторна;
- навчально-пізнавальна [4, с. 11].

В свою чергу соціокультурна компетентність в класифікації І. Л. Бім включає в себе ще декілька складових частин:

- соціолінгвістична компетентність;
- тематична/ предметна компетентність;
- загальнокультурна компетентність;
- країнознавча компетентність [4, с.12].

Тобто згідно класифікацією І. Л. Бім оволодіти соціокультурною компетентністю означає набути країнознавчих та загальнокультурних умінь та знань, бути готовим до ситуації мовної взаємодії з носіями мови як в контексті особистої, так і міжнародної співпраці.

Сучасна освіта задає вектор розвитку на підготовку особистості, тобто необхідним є розвиток критичного мислення, комунікативних умінь мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, читання, письмо). Таким чином, засвоєння учнями мовного матеріалу (фонемами, слова, граматичні форми тощо) не єдиний компонент вивчення іноземної мови. На сучасному етапі цей процес являється більш складним, з великою кількістю

Тож комунікативна компетентність включає в себе мовний досвід, як сукупність набутих в результаті спілкування знань, сформованих навиків та умінь, правильність мови разом з доречним її використання, в залежності від ситуації спілкування.

1.2. Метод проєктів як засіб формування англійськомовної комунікативної компетентності учнів закладу загальної середньої освіти

У процесі дослідження багато уваги приділялось поняттю «проєктування», оскільки воно ключове для розуміння усіх інших складових проєктної діяльності.

Проектна діяльність розповсюдилася на більшість сфер суспільного життя, як на духовну, так і на матеріальну. Так, проектування стало основоположним у житті сучасного суспільства [12]. На думку доктора педагогічних наук Н. В. Матяш [20], під терміном «проектування» розуміють процес реалізації задумки по створенню певних об'єктів.

Аналіз наукової літератури показує, що автори по різному підходять до визначення терміну «проектування», з різних аспектів та позицій. Вони розглядають його з точки зору таких підходів:

- компетентнісного – діяльність, що направлена на формування проектної діяльності [33];
- акмеологічного – засіб творчого та інтелектуального самостійного розвитку людини [13];
- технологічного – як шлях до вирішення поставленої проблеми, послідовність дій від початку до вирішення завдання [1];
- аксіологічного – розумова діяльність, що пов'язана з ціннісним переглядом спланованої майбутньої діяльності[10];
- евристичного – як творчу діяльність, процес[34];
- кібернетичного – як система управління за для виконання функцій[2].

У широкому сенсі проектування – це діяльність, що вносить зміни в навколишнє середовище, яка може бути здійснена на репродуктивному або творчому рівнях і потребує глибокого аналізу для прийняття рішень.

В основі проектування лежить проблема, що має практичний характер. Вона вирішується у ході виконання різноманітних видів діяльності. Проектна діяльність – це творчий процес, оскільки основу роботи складають такі поняття як планування, розробка, прогнозування, прийняття рішень, дослідження.

Як творчий процес проектування визначається натхненням, емоційним підйомом, чіткістю і ясністю мислення, розумінням способів вирішення поставленої проблеми і уявлення результатів проектної діяльності [32, с. 55].

Американський спеціаліст з теорії та методів конструювання П. Хілл [34, с. 101] дійшов до висновку, що вміння проєктувати – це одночасно і наука, і мистецтво. Тому що проєктування включає в себе теоретичну творчість, результатом якої є як нові ідеї, так і практично орієнтована діяльність, що відноситься до об'єкта, що проєктується.

Щодо структури (етапів) проєктування, то серед вчених немає єдиного підходу до її класифікації. У праці Дж. К. Джонса «Методы проектирования» [8, с. 54-62] ми знаходимо огляд точок зору зарубіжних дослідників (Г. Уолес, І. Фіш, Х. Ломан) щодо структури цього процесу.

Г. Уолес виділяє такі структурні частини: підготовка, виношування ідеї, осмислення шуканого результату, опрацювання ідеї.

На думку І. Фіш, проєктування включає в себе наступні елементи: повне, обширне формулювання проблеми; наступне її опрацювання; корегування помилок; детальне та остаточне опрацювання проєкту.

Згідно з твердженням Х. Ломан проєктування складається з осмислення змісту предмету через аналіз, формування ідеї та плану роботи, виконання плану, перевірка функціонування об'єкта, що проєктується.

Модель діяльності в проєктуванні навчального процесу, на думку Г. Є. Муравйової, складається з :

- формулювання задачі;
- пошуку інформації;
- аналізу відібраної інформації;
- вибору стратегії;
- вибору тактики;
- визначення ідей;
- зіставлення варіантів;
- синтезу;
- оцінювання;
- вибору найліпшого рішення;
- уточнення [22, с. 33].

Перейдемо до дефініції «проектна діяльність». Як і у випадку з проектом, у науковій літературі відсутній єдиний підхід до визначення сутності проектної діяльності.

Професор, доктор педагогічних наук А. Н. Іоффе відносить до проектної діяльності будь-яку активність людини, що базується на заздалегідь розробленому плані, з передбаченням результатів, які бажано отримати [13, с. 24].

Н. В. Матяш визначає проектну діяльність, як вид навчально-пізнавальної активності учнів, оскільки вона особисто орієнтована і потребує активної участі учня, як суб'єкта навчальної діяльності та розглядає її як самостійну психолого-педагогічну категорію [21, с. 23].

Поняття «проективність» з'явилося в кінці 1970-х під час програми з перебудови освіти у Великобританії. Воно було пов'язано з проектною культурою, що виникла як наслідок об'єднання двох протилежних напрямів в освіті: гуманітарного і технічного. [29, с. 9].

У процесі проектної діяльності учень вчиться самостійно планувати свої дії, реалізувати засвоєні знання, робота над спонукає до творчого мислення.

Основна ідея проектної роботи – активне використання мови, що вивчається, індивідуально чи в групі, під час дослідницької діяльності. У ній поєднується мистецтво планування, створення і оформлення. У ході процесу проектної роботи розвивається творчий підхід учнів через створення індивідуальних творчих складових проекту: презентацій, відео та фото матеріалів, малюнків тощо.

Використання іноземної мови сприяє розвитку комунікативної компетентності учнів. Під час групового проекту діти мають можливість працювати разом, що сприяє учнівській згуртованості, активізації творчої діяльності, розвитку умінь комунікації та передачі досвіду між учасниками.

Правильне використання методу проектів у навчальній діяльності дозволяє досягнути таких результатів:

- підвищення вмотивованості учнів;
- постійне використання чотирьох видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письмо;
- розвиток учнівської відповідальності за своє навчання;
- виконання поставлених задач, демонстрація кінцевого продукту проєктної діяльності;
- робота з автентичним мовним матеріалом;
- покращення відносин між учнями [11, с. 11].

Як бачимо, в процесі проєктної діяльності відбувається поєднання комунікації й вивчення мови. Групова робота передбачає, що кожен окремий учасник групи несе відповідальність за свою частину роботи, що зусилля між учнями будуть поділені приблизно порівну. Завершення проєкту приносить відчуття успіху кожному члену групи. Такі завдання необхідні для особисто-орієнтованого навчання [28, с.22].

Ще одна перевага методу проєктів – можливість для учнів використовувати широкий спектр їх знань і необхідність засвоєння різногалузевої інформації, що дозволяє усесторонньо розвиватися.

Є. С. Полат запропонувала класифікацію навчальних проєктів, яку можна використовувати при викладанні шкільних предметів за такими критеріями:

1. За домінуючим у проєкті методом (або видом) діяльності: дослідницькі, творчі, рольово-ігрові, інформаційні, практико-орієнтувальні.
2. За ознакою предметно-змістовної галузі: монопроєкти (у межах одного навчального предмета) і міжпредметні проєкти (у межах двох-трьох предметів, як правило, у позаурочний час).
3. За характером координації: із відкритою, явною координацією та із прихованою координацією (головним чином, телекомунікаційні проєкти).
4. За характером контактів: внутрішні, або регіональні (тобто, у межах однієї країни) і міжнародні.

5. За кількістю учасників проєкту: особистісні (між двома партнерами з різних шкіл, регіонів, країн); парні (між парами учасників); групові (між групами учасників).

6. За тривалістю проєкту: короткотермінові (для вирішення невеликої проблеми або частини великої проблеми), середньої тривалості (від тижня до місяця), довготермінові (від місяця до кількох місяців) [26, с. 9].

Кінцевий продукт проєктної діяльності може бути представлений у різноманітних формах: стаття, гра, п'єса, альбом чи колаж, сценарій заходу, літературний твір, стінгазета та інше.

Головною метою проєктної роботи є не власне проєкт, а формування ключових компетентностей, «уміння вчитися». Під умінням вчитися мається на увазі здатність учня самостійно:

- визначати цілі його діяльності;
- докладати зусиль для пізнавальної діяльності;
- організовувати свою навчальну діяльність;
- знаходити та аналізувати інформацію, обирати раціональні шляхи для вирішення поставлених задач;
- вдосконалювати уміння та навички [9, с. 40].

Для ефективного використання методу проєктів потрібна ґрунтовна підготовка, яка здійснюється не безпосередньо перед роботою учнів над проєктом, а в системі навчання загалом, постійно і систематично.

Відзначаємо, що у роботі з проєктною методикою особливу увагу необхідно приділити формі організації. В організації роботи над проєктом необхідно дотримуватися традиційних ідей, що використовуються у методиці викладання, а саме:

- підтримувати мотивацію до навчання за рахунок різноманітності тем, видів текстів і вправ та форм навчальної діяльності;
- давати студентам можливість говорити про те, що для них важливо і про що вони мріють;
- використання позитивної мотивації;

- створення невимушеної, дружньої атмосфери;
- використання мови, що вивчається, для виконання поставлених завдань.

В проєктній роботі учитель в першу чергу передає способи роботи, тобто виступає у ролі помічника, координатора. Іншими словами, учні самі вирішують поставлені перед ними проблеми, контролюють свої дії і дають їм оцінку.

Наприклад, зарубіжні педагоги Рамон Рібе і Нурія Відал виділяють чотири етапи роботи над проєктом:

- забезпечення творчої атмосфери у класі;
- пропозиція і вибір теми дослідження;
- розробка детального плану роботи над проєктом; формування груп; установлення шляхів пошуку інформації;
- структурування відібраного матеріалу; презентація проєкту; оцінка і обговорення отриманих результатів.

Щодо спостереження над розробкою проєкту вчені відмічають, що це найскладніший етап для вчителя: дізнатися особистий прогрес кожного, стан справ у групі загалом, з якими труднощами діти зіштовхнулися. Починати кожен урок з обговорення стану справ довго і швидко набридає учням. Відслідковувати всю роботу, корегувати кожен індивідуальну лінію роботи, при цьому без явного втручання, складно [35, с. 15].

Є. С. Полат виділяє такі етапи роботи над проєктом:

- вибір однієї чи декількох проблем, що потребують вивчення;
- пошук шляхів для вирішення обраних проблем, обговорення кожного їх них;
- визначення методів для вирішення проблеми проєкту;
- групова робота над пошуком інформації;
- презентація, захист проєктів кожної групи;
- пошук нових проблем [26, с. 6].

І. Л. Бім вважає, що етапи роботи над проєктом мають такий вигляд:

- постановка проблеми;
- пошук шляхів вирішення, визначення особистої участі кожного учасника проєкту;
- пошук інформації;
- оформлення отриманих даних з метою її презентації для подальшого обговорення;
- аналіз отриманої інформації, корекція;
- оформлення кінцевого результату;
- підготовка до презентації проєкту;
- власне презентація проєкту. Можливо із запрошенням гостей (батьків, вчителів, учнів інших класів) [4, с. 10].

Роботу над проєктом можна розділити п'ять етапів.

Перший етап – пошуковий: вибір теми проєкту та його проблеми. В курсі іноземної мови проєкти можна використовувати під час вивчення будь-якої теми. Тема має стосуватися актуального питання, що спричинить залучення власного досвіду учня [3, с. 25]. На перших заняттях можна запропонувати учням теми проєктів, які будуть реалізовані протягом навчального року. Учні матимуть можливість накопичувати необхідний матеріал та заздалегідь його опрацьовувати.

В основі проєкту знаходиться проблема, для її вирішення на ряду зі знанням іноземної мови необхідне володіння великим обсягом різнобічних знань. Під час першого етапу роботи необхідно детально вивчити індивідуальні особливості кожного учня, його здібності, інтереси та інше. Учитель розробляє навчальні ситуації для кожного окремого студента, опираючись на його рівень розвитку та інтересів.

Другий етап – аналітичний: формування груп, розробка детального плану роботи над проєктом, установлення шляхів пошуку інформації. Учнівські групи слід формувати з урахуванням психологічної сумісності, здібностей, рівня інтелектуального розвитку. Намагатися формувати

рівносильні групи, щоб у кожній були як сильні так і слабкі учасники [11, с. 10].

Третій етап – практичний: безпосередня робота над проектом. На цьому кроці здійснюється пошук нового матеріалу, підготовка до фінального заняття. Учитель аналізує ситуацію, говорить з членами групи, але не приймає безпосередньої участі. Учні можуть вести щоденник для кожної групи, в якому буде записано хід роботи.

Четвертий етап – презентаційний: весь відібраний матеріал треба представити іншим студентам. Презентація проекту – важливий етап навчального проекту. Вибраний спосіб презентації може опиратися на уже отриманий досвід публічної презентації, або бути шляхом здобуття цього досвіду. Форма кінцевого продукту визначається ще на пошуковому етапі.

Презентація сприяє самоствердженню та підвищенню самооцінки учнів, формує та розвиває навички публічної презентації. Форми презентації проекту обираються з урахуванням індивідуальності учнів, їх бажаннями. [11, с. 12].

П'ятий етап - контрольний: оцінювання готової роботи. Учитель слухає звіти учнів, записує типові і найбільш розповсюджені помилки, що були допущені під час проекту, для їх подальшого обговорення. Важливим є оцінити не тільки проект загалом, а й приділити увагу до зусиль кожного учня. На що звернути увагу під час оцінювання: креативність, якість звіту чи презентації, індивідуальний потенціал кожного учасника групи, терміни виконання, структурованість і логічність роботи, самостійність та ін.

Тож, в основі проектної методики лежить розвиток пізнавальних навичок учнів, уміння самостійно знаходити інформацію, розвивати творче та критичне мислення. Учні реалізують набуті знання і розуміють навіщо вони їм потрібні.

Метод проектів виховує творчу особистість, що здатна самостійно навчатися упродовж життя, креативно підходити до розв'язання завдань. Така навчальна діяльність менше контролюється з боку вчителя.

Використання цього методу обґрунтовано в кінці теми, тому що потребує багато підготовки та часу.

Визначаємо вимоги до проєктної діяльності:

- вибір актуальної проблеми дослідження, для вирішення якої необхідне використання як знань з іноземної мови так і з інших галузей, застосування творчої діяльності;
- практична та теоретична значущість проєкту;
- самостійна діяльність учнів на уроці;
- продуманість етапів проєкту;
- наявність у процесі дослідження методів дослідницької діяльності.

Низький рівень мотивації учнів – це серйозна проблема, яка знижує ефективність навчальної діяльності. Відсутність активної діяльності може бути однією з причин цієї проблеми. Використання проєктної діяльності дозволяє залучити учнів до активної діяльності, мотивувати їх на роботу з зовнішнім світом і підвищити зацікавленість учнів. Тим не менш, робота над проєктом будується таким чином, щоб максимально забезпечити прояв активності, творчості, самостійності, опираючись на потреби кожного учня.

Під час роботи над проєктом учасники групи працюють в команді, починають більш відповідально ставитися до виконання своєї частини роботи, вчать оцінювати результати як своєї діяльності, так і своїх товаришів. [17, с. 6].

Метод проєктів залучає самостійну діяльність учнів, містить в собі проблемний підхід, дослідницькі та творчі методи, містить групові методи роботи. Метод проєктів дозволяє розвинути креативність, орієнтування в інформаційному просторі, вміння самоаналізу і самовдосконалення. У роботі акцент зміщується від виконання вправ до активного творчого мислення.

Проєктна методика забезпечує учням можливість проявити свої організаційні здібності та приховані таланти. Метод проєктів відповідає сучасним тенденціям в освіті – орієнтація на дослідницьку діяльність [27, с. 17-19].

Метод проєктів – це комплексний, багатокomпонентний процес, який дозволяє зробити навчальний процес індивідуалізованим, дає можливість учню можливість самостійно планувати та організовувати свою діяльність. Методика комунікативно направлена, учням цікаво вивчати нову інформацію, бо вони її отримують в процесі творчої роботи. Крім того, постійне використання іноземної мови, без якого неможливий процес проєктної діяльності, створює міцну мовленнєву базу [19, с. 312].

Робота над проєктом активізує усі сфери особистості учня: інтелектуальної, практичної діяльності, емоційної, підвищує продуктивність. Проєктна діяльність застосовується як щодо загальнокультурної тематики, так і профільної. Пошук додаткової інформації здійснюється серед зарубіжних науково-популярних текстів (книги, журнали, енциклопедії, довідники тощо).

Презентація опрацьованої інформації потребує її попереднього узагальнення, вміння виокремлювати головне та організації інформації у вигляді схем, таблиць, малюнків тощо. Тож, оволодіваючи культурою виконання проєктних завдань, старшокласник привчається творчо мислити, самостійно планувати свої дії, прогнозуючи можливі варіанти вирішення завдань, що постають перед ним, реалізовувати засвоєні ним засоби і способи роботи. Працюючи над проєктом, школярі вчаться працювати в «команді», відповідально ставитися до виконання своєї частки роботи, оцінювати результати своєї праці та праці своїх ровесників.

РОЗДІЛ 2

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

2.1. Метод проєктів як засіб формування граматичних навичок

Аналіз опрацьованих джерел показав доцільність та ефективність використання методу проєктів як перспективного методу навчання оскільки він створює умови для творчої самореалізації учнів, підвищує їхню мотивацію до навчання, сприяє розвитку інтелектуальних здібностей, залучає кожного школяра до активного пізнавального процесу, формує в них навички пошуково-дослідницької діяльності.

В основі методу проєктів (проєктної методики) лежить креативність, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі та самостійно конструювати свої знання. Окрім того, метод проєктів сприяє розвитку спостережливості, прагненню знаходити відповіді на поставлені запитання і перевіряти їх правильність, аналізуючи інформацію, проводячи експерименти та дослідження. Власне в процесі проєктної діяльності учні набувають певного досвіду вирішення реальних проблем з огляду на майбутнє самостійне життя.

Застосування проєктної методики передбачає не тільки збір інформації, але й її організацію, структурування й детальне усвідомлення для того, щоб вирішити поставлене завдання.

Робота над проєктом виконується за планом, що зазначений у першому розділі.

Пропонуємо тему «A guide to your city». Вважаємо, що проєкт «A guide to your city» буде цікавий учням, тому що вони вже вивчили необхідний лексико-граматичний матеріал, можливо мали досвід виконання схожої роботи, знають своє місто, зацікавлені в самій темі місця проживання. В ситуації реальної роботи з учнями важливо давати їм право голосу у виборі теми дослідження.

Звернемося до класифікації навчальних проєктів Є. С. Полат [26, с. 6]:

1. За домінуючим у проєкті видом діяльності – інформаційний, практико-орієнтований.
2. За ознакою предметно-змістовної галузі – міжпредметний.
3. За характером координації – з відкритою координацією (не обов'язково)
4. За характером контактів – внутрішній.
5. За кількістю учасників проєкту – групові. Участь приймає весь клас.
6. За тривалістю проєкту – середньої тривалості

Проєкт розрахований на аудиторну й самостійну роботу учнів з поетапним контролем з боку вчителя.

Мета проєкту:

- створення туристичного путівника (буклету) по рідному місту. Сюди входять відомості про визначні місця, історичні пам'ятки, відомості про громадський транспорт, заклади харчування, розваг та відпочинку, фотографії, схеми, колажі
- розвивати і вдосконалювати складники іншомовної комунікативної компетентності: лексичну, граматичну, фонетичну компетентності, компетентність в говорінні, читанні, аудіюванні та писемному мовленні; удосконалювати вміння й навички усного мовлення;
- удосконалювати вміння самостійної роботи з пошуку й обробці інформації, поданої в автентичних текстових і аудіо форматах; розвивати вміння працювати у команді, користуватися довідниковою

літературою, інформаційними інтернет-ресурсами, текстовим редактором і / або спеціальними програмами створення презентацій;

Лексичний матеріал з теми включає в себе теми: транспорт, визначні місця, місця культури, відпочинку, орієнтування, описові прикметники.

Граматичний матеріал з теми включає в себе: прийменники місця та напрямку, модальні дієслова, спеціальні та загальні питання, вживання зворотів для передачі дії та планів у майбутньому (be going to, Future Simple, Present Continuous).

Перший етап – пошуковий.

Робота над вибраною темою знайомить учнів із зовнішнім світом, поглиблює знання про батьківщину, виховує патріотичні відчуття, має практичну значимість. Під час роботи учні більш детально вивчають власне місто, його пам'ятні місця, туристичні маршрути, інфраструктуру. Розширюється і вдосконалюється лексичний запас. Розвиваються навички написання творів і діалогів англійською мовою інше.

Робота над проектом передбачає володіння учнів певними компетентностями: опис міста, орієнтування у місті, визначення власного місцезнаходження, міський транспорт, правила поведінки в громадських місцях.

Проектна методика не тільки дає можливість учням більше і глибше вивчити тему, але і значно розширює їх загальний кругозір, учить спілкуванню, уміння самостійно добувати і відбирати необхідний матеріал, дає можливість розвитку не тільки колективної творчості, але й індивідуальних здібностей студентів.

В роботі над проектом учні «A guide to your city» на початкових етапах знайомляться з темою проекту та необхідними для її вивчення лексичними та граматичними одиницями, а також отримують інструкції з виконання проекту, план роботи, завдання, вимоги до оформлення результатів роботи.

В рамках роботи над проектом будуть створені тексти, діалоги, карти та інше.

Вже на першому етапі бажане використання саме англійської мови, проте обговорення проєкту все одно замінюватимуться в сторону рідної мови.

Другий етап – аналітичний.

Паралельно з обговоренням майбутнього проєкту вводиться нова лексика та конструкції які необхідно детально опрацювати і активно використовувати в подальшому:

Таблиця 2.1.

Лексичний матеріал для проєкту «A guide to your city»

Excuse me, could you tell me the way to...	Перепрошую, чи не могли б ви підказати дорогу до...
Excuse me, how can I get to	Вибачте, як я можу дістатися до
turn right / left	Повертати направо / наліво
take the first/ second turn on the left/ right	Поверніть на першому / другому повороті наліво / направо
go along the street	Йти вздовж вулиці
go across the street	Перейти вулицю
go by	Йти повз
go up to	Йти до
at the corner	На розі
at the end of the street	У кінці вулиці
at the traffic lights	На світлофорі
on the left / right	Зліва / праворуч
over there	Там
far from	Далеко від
very near	Дуже близько

Форми роботи, які можна використовувати паралельно з роботою над проєктом:

Завдання 1. Робота в малих групах над створенням коротких діалогів.

Діалог 1.

- Excuse me, could you tell me the way to the nearest bus station?
- Take the first turn on the left and then go along the street.
- Is it far?
- No, it is only about 10 minutes' walk.
- Thank you!

Діалог 2.

- Excuse me, I'm afraid I'm lost. Can you help me?
- Sure. Where do you want to go?
- Can you tell me the way to the Central Post Office?
- Go along the street and at the end of the street you will see it.
- Thanks!

Завдання 2. Написання тексту «Ви загубилися у незнайомому місті».

Запропонуйте дітям наступну ситуацію:

«Ви подорожуєте Європою. Під час екскурсії по одному відомому місту ви випадково відстали від своєї групи. Ви вирішуєте дістатися назад до готелю. Запитайте у городянина як туди доїхати, де зупинка, яким транспортом краще скористуватись і скільки це займе часу.»

Учням дозволено користуватися фразами із таблиці:

Таблиця 2.2.

Лексичний матеріал для написання тексту

Excuse me, can you help me?	Вибачте, чи можете ви мені допомогти?
You see, I am lost	Розумієте, я загубився
We're staying at a hotel, it is on Baker Street	Ми зупинилися в готелі, він на бейкер стріт.
How can I get there from here?	Як я можу дістатися туди звідси?
Can I get there by metro?	Чи можу я дістатися туди на метро?
Could you tell me where the nearest bus	Не могли б ви сказати мені, де

stop is?	знаходиться найближча автобусна зупинка?
----------	--

Продовження таблиці 2.2

Do you happen to know how long the ride is going to be?	Ви часом не знаєте, як довго туди їхати?
---	--

Завдання 3. Підготовка усного повідомлення на тему «Орієнтування у місті / як дістатися до школи».

Розподіляємо учнів на підгрупи і доручаємо їм вивчення різних напрямів пошуку: визначні місця, музеї, пам'ятки культури, театри, кінотеатри, парки, місця відпочинку та ТРЦ, школи та університети, промислові підприємства та інше.

Третій етап – практичний.

Пошук інформації – найбільш тривалий та трудомісткий етап роботи над проектом. Він включає в себе роботу з різними джерелами інформації (підручники, газетні статті, буклети, музеї та ін.), пошук нових знань, звернення до уже набутих, виокремлення важливого, структурування матеріалу та ін. Можливо, що не всі учні зможуть швидко включатися в роботу або поставлене завдання виявиться непосильним для окремого учня. За цим треба пильно слідкувати і не пропонувати завдання, яке учень неспроможний виконати. Навпаки, завдання повинні відповідати індивідуальному рівню виконавця. Кожному учню треба дати пораду, допомогти визначитись з темою і напрямом його роботи, порадити, на що звернути увагу.

На цьому етапі учні активно використовують англійську мову, наприклад під час обговорення проміжних результатів роботи. Така взаємодія між учнями та вчителем забезпечує багато можливостей для використання пройдених граматичних та лексичних матеріалів. Опрацьовані

в ситуації реального спілкування лексичні, граматичні одиниці англійської мови надійніше закріплюються в пам'яті учнів.

Підвищуючи культуру усного та писемного мовлення (ведення щоденника проекту англійською мовою, опис пам'яток і маршрутів, презентація отриманого матеріалу), учні отримують можливість реалізувати себе, самостійно підбираючи інформацію, в тому числі через мережу Інтернет, використовуючи знання, отримані на уроках історії, географії, інформатики, а також оформляючи отримані матеріали під час його презентації. На допомогу учням в такій роботі підключаються і вчителі історії, географії, інформатики.

Під час роботи над проектом широко використовується письмова англійська мова. Учні записують цілі, задачі та етапи проектної діяльності, терміни виконання.

Учні самі задають питання щодо проекту під час його обговорення. Пошук інформації розширює діапазон знань, покращує уміння до узагальнення даних, оформлення їх у виді схем і таблиць.

Тривалість третього етапу визначає учитель. В залежності від поставлених завдань та кількості учнів третій етап триває від двох до чотирьох тижнів. Протягом встановленого часу учні збирають матеріали, періодично спілкуються з вчителем англійської мови чи з іншими предметниками. Учні готують фото-, відеоматеріали з теми, відвідують місця та маршрути, що будуть позначені, записують свої думки англійською мовою.

Учитель в свою чергу подає максимальну кількість тематичної інформації під час уроків. Доречним буде використовувати технічні засоби, підбираючи відео-, фото- та аудіоматеріали про рідне місто.

Правильна розстановка акцентів дає змогу не тільки навчати, а й виховувати. Різні види діяльності (ігрова, трудова, пізнавальна, ціннісно-орієнтована) – це також засоби виховання. Раціональне використання усіх

доступних учителю засобів навчання і виховання неодмінно матиме позитивний вплив.

Четвертий етап – презентаційний.

На цьому етапі відбувається презентація попередньої проектної діяльності учнів, у нашому випадку – туристичний буклет по рідному місту. На презентацію проекту можна запросити учнів інших класів, батьків та вчителів.

Підготовка до презентації потребує детального планування. У першу чергу треба визначити дату й місце проведення презентації. Презентація може відбуватися в рамках одного уроку і класу, без залучення гостей. Це питання учитель вирішує разом з учнями.

Наступним є складання сценарію захисту. Наявність заздалегідь складеного сценарію критично необхідна при проведенні заходів. Учитель виступає у ролі куратора і має лише редагувати і/ або затвердити сценарій, написаний учнями.

На презентацію проекту можуть бути запрошені гості: учні інших класів, вчителі, батьки. Необхідно визначитися з кількістю гостей та оформити запрошення. В оформленні запрошення надається повна свобода творчості. Це може бути написаний від руки текст, заповнений шаблон, лист на e-mail гостя, відеозапрошення. Не виключається варіант усної форми запрошення.

Далі обирається на готується приміщення для презентації проекту в залежності від кількості людей.

Після виконання всіх попередніх пунктів плану запрошуються гості.

При представленні результатів проекту бажано дотримуватися таких правил:

1. Група готує усне повідомлення й протягом 4-5 хвилин подає найважливішу інформацію про етапи створення проекту використовуючи для цього демонстраційний стенд та відповідно оформлені результати дослідження.

2. Під час презентації потрібно використовувати демонстраційні матеріали, які допоможуть краще сприймати зміст повідомлення.

3. Рекомендується використовувати матеріали, які накопичилися в ході роботи над проектом.

4. У представленні проекту доцільно брати участь усім членам групи. Це буде переконливим свідченням того, що учні всі разом працювали над проектом.

5. Учні повинні подавати найважливішу інформацію та наводити чіткі аргументи, говорити вільно й невимушено, уникаючи механічного читання тексту.

6. Під час виступу можна використовувати заздалегідь підготовлені нотатки, але не бажано ними користуватися, відповідаючи на запитання.

П'ятий етап – контрольний.

Пропонуємо ще один проект спрямований на розвиток лексико-граматичних навичок для учнів сьомих класів. Вибір теми проектної роботи дуже важливий і впливає на успішність і результативність роботи в цілому. Тема “Food” входить в загальний контекст навчання англійської мови і, на нашу думку, є цікавою для учнів. Робота над проектом виконується за планом, що зазначений у першому розділі.

Тематика роботи близька учням, вони із задоволенням спілкуються про свої смакові вподобання, зацікавлені в тому, щоб розповісти чи намалювати свою улюблену страву, скласти меню для кафе. Так відбувається обговорення ідеї для творчих робіт та формується тема проекту.

Таким чином, тематика проектної роботи переплітається зі змістом тематики підручника.

Звернемося до класифікації навчальних проектів Є. С. Полат [26, с. 6]:

1. За домінуючим у проекті видом діяльності – інформаційний, практико-орієнтований, творчий.

2. За ознакою предметно-змістовної галузі – монопроект.

3. За характером координації – з відкритою координацією
4. За характером контактів – внутрішній.
5. За кількістю учасників проєкту – групові
6. За тривалістю проєкту – середньої тривалості

Проєкт розрахований на аудиторну й самостійну роботу учнів з поетапним контролем з боку вчителя.

Мета проєкту:

- створення кожною групою меню для кафе;
- розвивати і вдосконалювати складники іншомовної комунікативної компетентності: лексичну, граматичну, фонетичну компетентності, компетентність в говорінні, читанні, аудіюванні та писемному мовленні; удосконалювати вміння й навички усного мовлення;
- удосконалювати вміння самостійної роботи з пошуку й обробці інформації, поданої в автентичних текстових і аудіо форматах; розвивати вміння працювати у команді, користуватися довідниковою літературою, інформаційними інтернет-ресурсами, текстовим редактором і / або спеціальними програмами створення презентацій;

Перший етап – пошуковий.

Робота над обраною темою передбачає детальне вивчення тем “Food” та “Restaurant”, виконання вправ, написання текстів та діалогів. Розширюється і вдосконалюється лексичний запас. Розвиваються навички написання творів і діалогів англійською мовою.

В роботі над проєктом учні “Menu” на початкових етапах знайомляться з темою проєкту та необхідними для її вивчення лексичними та граматичними одиницями, а також отримують інструкції з виконання проєкту, план роботи, завдання, вимоги до оформлення результатів роботи.

Після формулювання теми і цілей проєкту необхідно:

- визначити часові рамки, середня тривалість від одного тижня до місяця;

- визначитися з матеріалами та джерелами, якими будуть користуватися учні;
- обговорити план написання діалогів;
- вибрати оптимальну форму презентації результатів;
- скласти і обговорити приблизний план роботи

Другий етап – аналітичний.

Розподіляємо учнів на групи по 4-6 учасників. Кожна група створює свій індивідуальний проект.

Під час роботи на проектом вводиться нова лексика, граматичні конструкції, що передбачені вашим підручником та програмою:

Таблиця 2.3.

Приклад лексики та граматичних конструкцій

Words on topic «Food»	Grammar	Structures for dialogues
Apple sweet ice-cream cup tea milk juice glass coffee drink egg porridge meat soup potato tasty buy fruit vegetable carrot food grow different country animal without	Much many a lot of There is (was) There are (were)	Pass me the salt please I wonder I'm very busy Would you like to have another cup of ...? I'm hungry I'm thirsty What's the matter? I'm never going to

Форми роботи, які можна використовувати паралельно з роботою над проектом:

Завдання 1. Читання та обговорення тексту.

To stay healthy you should eat as much fresh food as possible. You should not eat too much food from packages. There is too much sugar and salt in it.

Eat vegetables, fruits, nuts, fish, yoghurt and olive oil. You should not eat too much meat. Eat tomatoes, peppers, broccoli, spinach, and beans instead. Brown bread is better than white bread. If you want something sweet, eat fruit: an apple, a peach or some plums or cherries. If you are thirsty, you should drink water and not a fizzy drink.

The best food is local food. When it comes to your table it is fresh, full of vitamins and minerals. Today many people want to eat organic food. It is the food produced without chemicals, in a traditional way.

While watching a cooking program on TV why not use your kitchen and prepare some fresh food for yourself and your friends. You can also try to grow some food yourself. Plant a tomato or some peas, perhaps [15, с. 64].

Завдання 2. Створення коротких діалогів в групах по два учня.

Завдання 3. Написання рецепту страви для кафе. Дати перелік інгредієнтів та послідовність приготування, придумати назву. Такий міні-проект можна оформити у виді малюнка, аплікації чи фотографії.

Завдання 4. Кожна група має придумати назву власного кафе чи ресторану, описати страви. Напрацювання цього етапу будуть використані у подальшій проєктній діяльності.

Завдання 5. Кожна команда створює діалог на тему «В кафе», користуючись власним меню.

Діалог 1.

- Hello! Welcome to our cafe “Caramel”.
- Hello! Can I have a menu please?
- Here you are. Are you ready to order?
- Yes, I’d like coffee “Youth” and ice-cream “Sweet berry”
- Vanilla, raspberries or strawberries ice-cream?
- Strawberries, please.
- Would you like marmalade or jam?
- Orange marmalade, please

- Here you are.

- Thank you.

- You are welcome.

Діалог 2.

- Hello! Welcome to our cafe “Winnie-the-pooh”

- Hello! Can I have a menu please?

- Here you are.

- Are you ready to order?

- Yes, I'd like fried eggs “Smile face” and milkshake “Little sun”

- We have vanilla, chocolate, orange, strawberries, raspberries. What ice-cream would you like?

- Orange, please

- Orange milk shake with ice?

- No ice.

- With cherries, bananas or blackberries?

- With cherries, please.

- Here you are.

- Thank you.

- You are welcome.

На уроках продовжується розширення словникового запасу, розвиток навичок написання творів та діалогів англійською мовою, закріплення граматичних структур, вміння передати свої думки та ідеї. На цьому етапі відбувається індивідуальна робота з учнями.

Третій етап – практичний.

Далі настає струдомісткий і тривалий за часом етап роботи над проектом - це збір інформації - звернення до вже наявних знань, робота з різними джерелами інформації, пошук нових знань, формування власної думки і погляду на предмет проектування.

Слід зазначити, що не всі учні відразу і легко включаються в роботу над проектом. Не можна пропонувати завдання, яке той або інший учень не може виконати. Завдання повинні відповідати індивідуальному рівню, на якому знаходиться кожен учасник проекту. Необхідно допомогти кожному визначитися з конкретною темою, порадити, на що звернути увагу і як представити свої результати.

Учні працюють власне над технічним виконанням проекту. Використання комп'ютера надає проекту більший динамізм. Учні самі набирають тексти своїх творів на комп'ютерах, вчаться працювати з текстовими та графічними редакторами, вдосконалюють навички роботи на комп'ютері, освоюють використання електронних версій словників. В учнів з'являється практична можливість використовувати знання і навички, отримані на уроках інформатики.

Четвертий етап - презентаційний

Підготовка до презентації потребує детального планування. План підготовки універсальний і підходить майже до будь-якого навчального проекту:

- Визначити місце проведення презентації;
- Написання сценарію захисту;
- Оформлення запрошень;
- Підготовка приміщення;
- Запрошення гостей.

Після підготовки відбувається презентація попередньої проектної діяльності учнів, у нашому випадку – меню.

П'ятий етап - контрольний .

2.2. Метод проектів як засіб розвитку лексичних навичок

Пропонуємо тему «False friend».

1. За домінуючим у проєкті видом діяльності – інформаційний, практико-орієнтований.
2. За ознакою предметно-змістовної галузі – міжпредметний.
3. За характером координації – з відкритою координацією.
4. За характером контактів – внутрішній.
5. За кількістю учасників проєкту – групові. Участь приймає весь клас.
6. За тривалістю проєкту – середньої тривалості

Проєкт розрахований на аудиторну й самостійну роботу учнів з поетапним контролем з боку вчителя.

Мета проєкту:

- створення міні-словника «False friends». В нього будуть занесені хибні друзі перекладача, які учні зустрінуть на сторінках підручників англійської мови;
- розвивати і вдосконалювати складники іншомовної комунікативної компетентності: лексичну, граматичну, фонетичну компетентності, компетентність в говорінні, читанні, аудіюванні та писемному мовленні; удосконалювати вміння й навички усного мовлення;
- удосконалювати вміння самостійної роботи з пошуку й обробці інформації, поданої в автентичних текстових і аудіо форматах; розвивавати вміння працювати у команді, користуватися довідниковою літературою, інформаційними інтернет-ресурсами, текстовим редактором і / або спеціальними програмами створення презентацій;

Лексичний матеріал проєкту охоплює велику кількість тем, що вивчаються у 6-8 класах.

Пропонується вивчення теорії питання, проведення тестування (анкетування), виявлення типових помилок серед учнів та створення міні-словника, щоб ним могли користуватися учні класу чи більш широке коло людей. Використання цього проєкту вважаємо доцільним з учнями сьомого чи восьмого класів.

Вивчення англійської мови в школі передбачає правильно організовану, структуровану, поетапну роботу над матеріалом. На практиці досягти такого результату складно. Учні мають справу з англійською мовою не тільки в школі, а й у повсякденному житті. Вони дивляться фільми, слухають музику, читають книги, намагаються самостійно опанувати той чи інший аспект іноземної мови. У зв'язку з цим в учнів виникають різні помилки у використанні і розумінні англійської мови.

Хибні друзі перекладача (міжмовні омоніми) – одна із таких помилок. Це пари слів або фраз із різних мов або діалектів, які мають однаковий вигляд або однакове звучання, але означають різні речі [30, с. 585].

Хибні друзі перекладача виникли в результаті взаємовпливу мов, малий відсоток виник у наслідок випадкових збігів. В мовах близькоспоріднених вони базуються на родинних словах, загальних прототипів з мови-основи.

В англійській мові та українській такі слова в переважній більшості випадків є прямі або опосередковані запозичення із загального третього джерела (часто це інтернаціональна або псевдоінтернаціональна лексика або паралельні похідні від таких запозичень).

Помітно менше спостерігається слова результати англо-українських контактів. Тобто слова українського походження в англійській мові та англійського походження в українській. Проте серед запозичених слів другої групи іноді спостерігаються відмінності від слів-зразків. Це ускладнює розуміння для носія мови, що є джерелом для цього слова в іншій мові.

В представлених мовах «False friends» налічують кілька тисяч слів. Вони зустрічаються поміж іменників, дієслів, прикметників та прислівників. Для осіб, що володіють основа другої мови природньо помилково ототожнювати слова однакових частин мови: іменники з іменниками, дієслова з дієсловами і так далі. омонімія частин мови не викликає ускладнень, як правило.

Слова, які відносяться до суміжних, схожих семантичних груп, або такі, що трапляються в подібних контекстах часто викликають труднощі у

сприйнятті. Дуже схожі лексеми (наприклад англ. rock і рос. рок) не викликають хибних асоціацій, хоча вони не зустрічаються в однаковому контексті.

Можемо сказати, що вивчаючи людина переносить мовні звички з рідної в іноземну мову. Таким чином рідна мова породжує хибні аналогії.

Ми з'ясували, що зіставлення української та англійської мов виявляє велику кількість слів з подібним написанням і/чи звучанням. В основному це запозичення з однієї мови в іншу, або нерідко – обидві мови перейняли слова з третього джерела: латинської, грецької, французької мов (parliament, diplomat, method, theory, organization). Такі слова допомагають перекладачеві коли збіг як звучанням, так і за значенням. Така лексика називається інтернаціональною. Тобто слово chameleon чи panorama будуть перекладені як хамелеон і панорама відповідно, незалежно від контексту.

Однак запозичене слово може набути нових семантичних значень. Також трапляються випадкові збіги – псевдоінтернаціоналізми або хибні друзі перекладача. Так як інтернаціональна лексика допомагає перекладачеві, так і псевдоінтернаціоналізми йому заважають, вони вводять в оману, спонукають до помилок перекладу.

У роботі над проектом ставимо перед собою такі задачі:

- провести зріз знань з теми;
- вивчити з учнями теоретичний матеріал з обраної теми;
- проаналізувати підручники з іноземної мови для учнів шостих, сьомих, восьмих класів;
- створення міні-словника;
- закріплення отриманих знань.

Етапи роботи аналогічні з попереднім проектом. Пропонується спочатку провести оцінювання рівня знань учнів з теми. Наводимо список слів, які можуть бути використані для зрізу знань:

1. Accurate
2. Accord

3. Repetition
4. Angina
5. Balloon
6. Application
7. Brilliant
8. Argument
9. Artist
10. Clay
11. Data
12. Decade
13. Really
14. Family
15. Intelligence
16. List
17. Magazine
18. Mark
19. Prospect
20. Production
21. Realize
22. Director
23. Spectacles

Форма оцінювання обирається на розсуд учителя, це може бути тестування, переклад окремих слів з англійського на українську, переклад речень чи тексту.

Після зрізу знань учитель робить висновки, але не ставить оцінок до журналу. Оцінювання рівня знань несе в собі дві цілі:

- власне оцінка знань;
- забезпечення мотивації та зацікавленості учнів в проблемі.

На наступному занятті оголошуються результати оцінювання і починається вивчення теми. Пропонується почати зі слів:

« Напевно кожен із вас звертав увагу на факт, що деякі англійські слова вам уже знайомі, тому що вони схожі на слова рідної мови. Такі слова роблять розуміння іноземного тексту більш зрозумілим, вони називаються інтернаціоналізмами. Але саме такі слова часто і є «False friends» або «хибні друзі перекладача». Вони мають схоже, фактично ідентичне звучання зі словами рідної мови, але можуть означати різні речі, що і призводить до неправильного розуміння початкового тексту. Ми з вами на власному досвіді упевнилися в актуальності проблеми. Наступні два тижні ви працюватимете над проектом «False friends». Ви з моєю допомогою проаналізуєте наші підручники з англійської мови і створите міні-словник, в який занесете знайдені проблемні слова».

Під час другого етапу учитель з учнями розробляє план роботи над проектом на який вони орієнтуватимуться. Звертаємо увагу, що це план, на який орієнтуються учні. Пропонуємо такий план:

1. Розподіл на групи. Так як робота потребує аналізу підручників трьох різних класів, створюємо три групи. Нагадуємо, що в кожній групі мають бути як сильні учні, так і слабкі. Звертайте увагу, що аналіз підручника для шостого класу здійснити легше, чим для восьмого.

2. Обговорення форми кінцевого продукту. Словник може бути написаний від руки, роздрукований, в електронному форматі, розміщений на сайті школи та інше. Використовуйте творчий потенціал проектної роботи.

3. Безпосередня робота над проектом. На цей етап відводиться до двох тижнів. В кінці кожного останнього уроку англійської мови в тиждень обговорюємо результати, даємо поради, корегуємо шляхи роботи.

4. Оформлення і презентація матеріалу.

Третій етап – практичний.

Проаналізувавши лексику підручників для шостих, сьомих та восьмих класів, було виокремлено деякі види «хибних друзів», що найбільш часто зустрічаються [14, 15, 15, 22, 23 ,24].

1. У першу групу включаємо слова, що яскраво демонструють явище паронімів в англійській мові. По написанню схожі на українські слова, але не збігаються з ними по значенню. Їх зручно представити у формі таблиці:

Таблиця 2.4

Пароніми в англійській мові

Слово	Значення	Ніколи не перекладається як
Accord	згода, гармонія	акорд
Artist	художник	артист
Biscuit	сухе печиво, крекер	бісквіт

Продовження таблиці 2.4

Cartoon	Мультфільм	картон
Class	урок (lesson), розряд, категорія. I have six classes a day – у мене 6 уроків на день; she’s in biology class - вона на уроці біології.	клас (classroom)
Complexion	колір лица	комплекція (body type)
Conditioner	лосьйон, ополіскувач для волосся	кондиціонер (air-conditioner)
Codex	старовинний рукопис	рідко: кодекс (code)
Data	інформація	дата (date)
Focus	фокус (оптичн.)	трюк фокусника (trick)
Lunatic	божевільний	лунатик

Recall	нагадувати	передзвонити (call back)
Magazine	журнал, періодичне видання, видавництво	магазин
Velvet	оксамит	вельвет (corduroy)
Vine	лоза	вино (wine)
Insult	образа, образити	інсульт
Intelligent	розумний	інтелігент (intellectual)
Italic	курсив	італійський

2. Хибні друзі перекладача, що різняться по граматичній формі. Серед них ряд слів, що ідентичні за написанням і звучанням з українським словом, але різні по граматичній формі.

Наприклад, photograph - фотографія, а не фотограф; massive - масивний а не масив.

3. Хибні друзі перекладача, які різняться по емоційному забарвленню в англійській та українській мовах. Візьмемо наприклад англійське слово routine. В англійській мові воно нейтрально забарвлене і є синонімом до слова timetable, тобто розпорядок дня. У свою чергу в українській мові чітко прослідковується негативне забарвлення слова.

4. Помилкові друзі перекладача в географічних назвах

Ми віднесли дану, найбільш цікаву, на наш погляд, групу слів до помилкових друзям перекладача, оскільки ці слова легко можуть ввести в оману тих, хто вивчає англійську мову як іноземну. На англійській карті там, де в українському варіанті позначений всім відома протока Ла-Манш, ми побачили напис: «English Channel». Ця розбіжність зацікавило нас, і ми продовжили своє дослідження помилкових друзів перекладача в області географії. З'ясувалося, що деякі географічні об'єкти на картах різних країн світу мають різні назви: Ла-Манш на карті Великобританії називається не

тільки English Channel, як це було в моєму випадку, а й просто The Channel, а Нормандські острови іменуються Channel Islands.

Якщо врахувати, що кожен з перелічених типів може мати свої різновиди і варіанти, то загальне число типів значно вище. Кожен випадок «хибних друзів перекладача» унікальний і його слід сприймати серйозно, щоб не потрапити в халепу. А як не потрапити в халепу? Рішення просте - частіше звертатися з словником. У зв'язку з цим в ході експериментальної роботи був сформований словник, в якому зібрані найбільш часто зустрічаються «помилкові друзі перекладача».

Отож, результати нашої роботи - теоретичний матеріал про види хибних друзів перекладача і їх виникнення, в усній формі представляємо учням. Пропонуємо такий варіант :

«Звідки ж з'являються хибні друзі перекладача? Хибні друзі перекладача можуть призводити до неправильного розуміння і перекладу тексту. Частина з них утворилася через те, що після запозичення слова з іншої мови змінилося його лексичне значення, в інших випадках запозичення взагалі не було, а слова походять із загального кореня древньої мови, але мають різні значення; іноді співзвуччя чисто випадкове.

Сьогодні вчені виділяють чотири можливі шляхи появи в тій чи іншій мові помилкових друзів перекладача. Вони можуть утворитися:

1. Як випадковий збіг. Дві мови можуть розвиватися досить незалежно один від одного, а в результаті, в них з'являються слова ідентичні один одному по написання та вимови, але з абсолютно різними смислами. Найвідомішим прикладом подібної ситуації є слово *mist*. В англійській мові воно служить для позначення природного явища - туману. А ось в німецькому їм позначають продукти життєдіяльності тварин - гній. Та ж доля спіткала і слово *gift*. Якщо для англійців воно означає подарунок, то для німців отруту.

2. При запозиченні слів, коли вони губляться власне значення і набувають в новому мовою інший сенс. Як правило, це відбувається, якщо

якомусь новому поняттю підбирають визначення в іншій мові. Як правило, в цьому випадку слова використовують не в прямому значенні, а придумують новий, іноді алегоричний, сенс. Наприклад, таке словосполучення як «old-timer» спочатку було визначенням для літніх людей. Як запозичення їм часто позначають ще і ретро-автомобілі.

3. При паралельному запозиченні. Коли різні мови запозичують одне і те ж слово, але в різному контексті. У цьому випадку слова спочатку мають різний зміст, хоча звучання і написання можуть повністю збігатися. Кращий приклад цьому слово «angina». У російській мові - це хвороба горла, а в англійському це слово перекладається як більш серйозний діагноз - стенокардія. А все тому що, використовуючи латинську мову як відправну точку, це слово вирвали з контексту різних словосполучень з неоднаковим змістом.

4. У процесі самостійного розвитку мов. Якщо мови належать до однієї групи, то спочатку слова в них мають однаковий сенс, але потім в результаті розселення, відділення та інших історичних процесів відбувається зміщення і підміна понять, це добре видно на прикладі слов'янських мов, коли такі поняття як «смердіти» («погано пахнути» українською і «пахнути» на чеському або польською) або «запам'ятати» (польською означає «забути», а українською «запам'ятати») стали позначати у різних народів абсолютно протилежні дії. [29, с. 737]

Але повернемося саме до англійської мови і розглянемо, які ж типи помилкових друзів перекладача ми можемо виділити?

1. Слова-пароніми, тобто слова з однаковим написанням і вимовою, але мають різне значення. Наприклад biscuit означає крекер, і ніколи – бісквіт. Або cartoon зі значення мультфільм, і ніколи – картон.

2. Ряд слів, що ідентичні за написанням і звучанням з українським словом, але різні по граматичній формі. Photograph – це не фотограф, а фотографія.

3. Слова з різним емоційним забарвленням.

4. Ви знали, що усім на відома протока Ла-Манш на англійській карті позначена як The Channel. І це не єдиний приклад. Частіше звіряйте зі словником щоб не потрапити у халепу».

Четвертий етап - презентаційний

Підготовка до презентації потребує детального планування. План підготовки універсальний і підходить майже до будь-якого навчального проєкту:

- Визначити місце проведення презентації;
- Написання сценарію захисту;
- Оформлення запрошень;
- Підготовка приміщення;
- Запрошення гостей.

Після підготовки відбувається презентація попередньої проєктної діяльності учнів, у нашому випадку – меню.

П'ятий етап - контрольний .

ВИСНОВКИ

Дослідження способів використання проєктної методики як засобу розвитку вміння англомовної комунікативної компетентності учнів базової школи дало змогу зробити такі висновки.

Проаналізовано теоретичні й науково-методичні джерела з теми дослідження для обґрунтування теоретичних засад і ключових положень роботи, а саме поняття «комунікативна компетентність» та «метод проєктів».

У результаті аналізу науково-методичної літератури з теми дослідження, ми з'ясували, що, незважаючи на значну кількість праць, загальноприйнятого визначення поняття «комунікативна компетентність» не створено. Проаналізувавши значну кількість визначень поняття «комунікативна компетентність», дійшли висновку, що комунікативна компетентність – це мовний досвід, як сукупність набутих в результаті спілкування знань, сформованих навиків та умінь, правильність мови разом з доречним її використанням, в залежності від ситуації спілкування.

В роботі за основу взятий поділ комунікативної компетентності на шість компонентів: лінгвістичний; соціолінгвістичний, соціокультурний, стратегічний, дискурсивний, соціальний.

Метод проєктів розуміємо як систему навчання, гнучку модель організації навчального процесу, що зорієнтована на творчу самореалізацію особистості, розвиток її можливостей у процесі створення нового продукту під контролем викладача. Проектна діяльність студентів – це форма навчально-пізнавальної активності, яка полягає в мотивованому досягненні свідомо поставленої мети для створення творчих проєктів та в забезпеченні єдності та наступності різноманітних аспектів процесу навчання.

Проектна методика не тільки дає можливість студентам більше і глибше вивчити тему, але і значно розширює їх загальний кругозір, учить спілкуванню, уміння самостійно добувати і відбирати необхідний матеріал, дає можливість розвитку не тільки колективної творчості, але й індивідуальних здібностей студентів. Ця методика дозволяє реалізовувати не тільки освітні задачі, але й виховні.

Розроблені методичні рекомендації щодо використання проєктної діяльності як засобу формування граматичних навичок учнів базової школи.

Розроблені методичні рекомендації щодо використання проєктної діяльності як засобу формування лексичних навичок учнів базової школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев Н. Г. Проектирование условий развития рефлексивного мышления: автореф. докт. психол. наук. Москва : МПГУ, 2002. 51 с.
2. Балабанов П. И. Методологические проблемы проектировочной деятельности : монография. Новосибирск : Томский научный центр, 1990. 200 с.
3. Барменкова, О. И. О работе над проектом. *Иностранные языки в школе*. 1997. Вып. 3. С. 25–27.
4. Бим И. Л. К проблеме профильного обучения иностранным языкам на старшей ступени полной средней школы. *Иностранные языки в школе*. 2004. Вып. 6. С. 8–14.
5. Вольфовська Т. О. Комунікативна компетентність молоді як одна з передумов досягнення життєвої мети. *Шлях освіти*. 2001. Вып. 3. С. 13–16
6. Выготский Л. С. Психология мышления : монография. Москва : ЕКСМО-Пресс, 2000. 375 с.

7. Гез Н. И. Формирование коммуникативной компетенции как объект зарубежных методических исследований. *Иностранные языки в школе*. 1985. Вып. 2. С. 17-24.
8. Джонс Дж. К. Методы проектирования / пер. с англ. Т. П. Бурмистровой, И. В. Фриденберга. Москва : Мир, 1986. 326 с.
9. Душеина Т. В. Проектная методика на уроках иностранного языка. *Иностранные языки в школе*. 2009. Вып. 5. С. 38-41.
10. Дьюи Дж. Школа будущего. Берлин, 1992.
11. Зимняя И. А. Проектная методика обучения английскому языку. *Иностранные языки в школе*. 1999. Вып. 3. С. 9–15.
12. Ильин Г. Л. Теоретические основы проективного образования : автореф. докт. педагог. наук. Казань : Исслед. центр пробл. качества подгот. спец-ов. 1993. 384 с.
13. Иоффе А. Ф. Проектирование: теория и практика. Просвещение. *Общественные науки: журнал для учителя*. 2012. Вып. 2. С. 23 – 27.
14. Карпюк О. Д. Англійська мова : підруч. для 6-го класу загальноосвітніх навчальних закладів (6-й рік навчання). Тернопіль : Астон, 2014. 224 с.
15. Карпюк О. Д. Англійська мова : підруч. для 7-го класу загальноосвітніх навчальних закладів (7-й рік навчання). Тернопіль : Астон, 2015. 224 с.
16. Карпюк О. Д. Англійська мова : підруч. для 8-го класу загальноосвітніх навчальних закладів (8-й рік навчання). Тернопіль : Астон, 2016. 286 с.
17. Копылова, В. В. Методика проектной работы
18. на уроках английского языка [Текст] / В. В. Копылова. – Москва, 2003.
19. Літературознавча енциклопедія: У двох томах. Т.1 / Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. — К: ВЦ «Академія», 2007. — 608 с. (Енциклопедія ерудита).
20. Матяш Н. В. Психология проектной деятельности школьников : дис. ... д-ра пед. наук : 19.00.07 / Брянск, 2000. 385 с.
21. Матяш Н. В. Развитие теории и практики проектного обучения в отечественной и зарубежной педагогике. Технологическое образование

- школьников. Теоретико-методологические аспекты : дис. д-ра пед. наук : 19.00.07 / Брянск, 1999. 275 с.
22. Муравьева Г. Е. Проектирование образовательного процесса в школе : дис. д-ра пед. наук : 13.00.01 / Шуя, 2003. 39 с.
23. Несвіт А. М. Англійська мова (6-й рік навч.) : підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Генеза, 2014. 224 с.
24. Несвіт А. М. Англійська мова (7-й рік навч.) : підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Генеза, 2015. 208 с.
25. Несвіт А. М. Англійська мова (8-й рік навч.) : підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Генеза, 2016. 248 с.
26. Побоква О. А. Новые технологии в обучении языку: проектная работа - Иркутск, 2003.
27. Полат Е. С. Метод проектов на уроках иностранного языка. *Иностранные языки в школе*. 2000. Вып. 2. С. 3–11.
28. Поливанова К. Н. Проектная деятельность школьников : пособие для учителя. Москва : Просвещение, 2011. 22 с.
29. Сидоренко В. Ф. Дизайн – образ культуры. *Вестник высшей школы*. 1989. Вып. 2. С. 8-10.
30. Словник іншомовних слів / уклад. С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. Київ : Наук. думка, 2000. 680 с.
31. Словник української мови : в 11 т. Київ : Наукова думка, 1980. Т. 1, С. 737
32. Теплов Б. М. Проблема индивидуальных различий : монография. Москва : Акад. пед. наук РСФСР, 1961.
33. Теплоухова Л. А. Деятельностный подход в обучении. Понятие проектирования как деятельности. *Общепедагогические технологии*. 2008. Вып. 2. С. 86-90.
34. Хилл П. Наука и искусство проектирования. Методы проектирования, научное обоснование решений / пер. с англ. Москва : Мир, 1973. 264 с.

- 35.Цатурова И. А., Каширина Н. А. Переводческий анализ текста. Английский язык : учеб. пособие с метод. рекоменд. Спб : Союз, 2008. 296 с.
- 36.Ribe R., Vidal N. Project Work. Oxford : Heinemann, 1993